aduersitates habitas/nihilomin⁹ nūc aut alias poterit spoliatio sil'r esse vtilis/propter maliciā ecclīasticorꝫ talibꝫ bonis abutentiū/vt claudat̃ via malignantiū.spinis aduersantiū ne cadāt in p̄cipitiū vitiorū. Iuxta qd̄ ait dn̄s. Sepiā viā tuā spinis. ¶ Nūc ad ꝓpositū ꝓclusiōis ꝓstat q ꝓtēplatiu⁹ vt sic pficit ecclīe in bonis spiritualibꝫ.q̄si de p se ⁊ īmediate. actiu⁹ aūt in bonis tpalibꝫ. Unū moyses plus pfecit in monte adorādo dū alij p̄liarent̃.q̄ꝫ multitudo magna bellantiū. Sic de⁹ q̄ nō destruxisset pentha polim peccatricē ppt̃ decem iustos/si repti fuissent.pl⁹ miserēt̃ ecclesie ⁊ eidē parcit ppter orōes paucorūꝫ ꝓtēplatiuorꝫ q̄ꝫ facit ppt̃ laborēs ⁊ discursus ⁊ turbatiōes multorꝫ actiuorꝫ. Iuxta qd̄ dicebat Iero.de heremitis antiq̄s/eos esse vitā mūdi.⁊ iīm p eos ne corrueret sta re. ¶ Hoc inferr̃ cōtra illos q̄ terrena tm̄modo cogitātes dicūt iuristas ⁊ praticos terrena tractātes. ⁊ diuitijs vel edificijs l' epulis aggregandis occupatos/vtiliores in ecclīa q̄ꝫ ꝓtēplatiuos bonevite ⁊ spūalibus exercitijs intendētes/ q̄s deliros vel fantasticos vel inutiles reputāt. qr aīalis hō nō pcipit ⁊c. Et allegāt q spūalia absq̄ꝫ tpalibꝫ diu stare nō pñt.qd̄ dictū absq̄ꝫ dubio nisi sane intelligat̃ blasphemiū est. Aunq̄ꝫ enī ecclīa fuit melior q̄ꝫ duꝫ vixit in pauptate.qd̄ etiā Iero.poit ī vita malchi.⁊ de Romano imperio dicunt hystorici ⁊ recitat Aug⁹.⁊c. Potius ⁊ veri⁹ diceret̃ ecōtra/q tpalia ⁊ p̄sertim in ecclesia diu absq̄ꝫ spūalibꝫ esse nō pñt. Et certū est q cū eis nō adesse nō pñt. Alioq̄n falleret christ⁹ q̄ dixit. Primū q̄ri.re.dei.⁊ hec oia adij.vo.nō dixit ecōtra.primū q̄rite dictionē ⁊ post hec regnū dei ⁊ iusticia ei⁹ vobis adijciēt̃:imo sicut alias memini declarasse nimiū studiū in multiplicatōe bonorū tpaliū ⁊ iurisdictionū in ecclīa nō qua causa est sue desolatōis tam in spūalibꝫ q̄ꝫ tpalibꝫ ⁊ ꝫ manuducebat̃ p sil'itudinē corporis mystici ecclīe total' ad corp⁹ verum hoīs. Nā intēdere nimis regimini sensualitatis.spreta directiōe rōis/est vtrūq̄ꝫ taꝫ sensualitatē videlicꝫ q̄ꝫ rōem extinguere. Hinc est q multi pboꝫ ⁊ ꝓtēplatiuorū in ecclīa/parū curāt si depaupert̃ ecclīa vl' cōculcetur in tpalibꝫ istis vocatis bonis/videntes tot vitia ⁊ abusus ex his puenire ī cōuiuijs supfluis.in venationibꝫ.in symonijs/⁊ predis/⁊ violentis . promotionibꝫ indignissimorū/in ambitiōibꝫ p̄laturarum ⁊ beneficiorꝫ/in supbijs dissolutissimis.ī voluptatibꝫ effeminatis.ceterisq̄ꝫ innumerabilibꝫ ⁊ nefandis abusionibꝫ/in q̄bus sere putant gerere vitā actiuā. dando onera g̃uia ⁊c. Et hec oia cessarēt/aut nō ita saltē abundarēt/in pauptate modesta . Amplius nō ita diuerterēt ecclīastici etiā de p̄rimonio christi dotati ad traditiōes ⁊ adinuentiones hoīm p diuitijs cumulandis/spreta lege christi sicut nūc facere cōspicimus.fornicatiōe quadā spūali pniciosissima. Et ad grandē tempestatē moderni tēporis ⁊ scismatis.ꝓsolandā possent applicari q̄ omitto.qr facile est ex p̄cedentibꝫ elicere. ¶ Septima ꝓclusio. Uita Io.bap. post vitā christi ⁊ m̄ris ei⁹ fuit angelica/⁊ inter viatores saltē q̄ ad aliq̄d pfectissima Pro cui⁹ declaratione aduertenduꝫ q vita iohis p̄t cōpari ad vitā alioꝫ triplicit̃. Uel q̄ ad ppheriā vel q̄ ad austeritatē victus vel q̄ ad meritū interi⁹. Si cōpemus ppheriā iohis ad ppheriaſ alioꝫ.q̄ ad hoc iohes est pfectior.qr modo certiori ⁊ clariori demonstrauit christū ppter quē pphete oēs illustrati sunt ⁊ suas ꝓtexerūt ppheriaſ. Et ꝫ forsan innuere volebat ipa veritas cū ait q inter natos ⁊c. Hec moueat aliquē q iohes videbat certa expientia christū:⁊ ob ꝫ nō ppheriabat de eo. De certis enī ⁊ p̄ñtibꝫ nō est ppheria. Fateor enī q aliq̄ in homīe illo videbat respectu q̄rū nō erat ppheria.sed scia vl' expientia.vt q hic esset vn⁹ homo sic ambulans ⁊c. Sed alia erant que nō videbant̃ vt q talis homo esset de⁹ ⁊ messias in lege promissus ⁊ agnus dei qui tolleret peccata mundi ⁊c. Si dicat̃ vlteri⁹ q Iohānes interrogat⁹ respondit se non esse ppheram. Dicūt aliqui euꝫ hoc dixisse ex humilitate non ex veritate.quasi videlicet aliq̄ esset humilitas sine veritate aut quasi humilitas permendaciū acq̄ratur. Et ideo verius ⁊ aptius dicit̃ q Iohes negans se ppheriā rñdit ad intentionē querentiū iudeorū.sciebant itaq̄ꝫ iudei scriptū esse in lege eorum Deut̃.xviij.dicēte dn̄o . Prophetam tibi suscitabo post me ⁊c.

Sequūtur propositiones eiusdem de sensu lrali sacre scripture. Et de causis errantium.

De sensu lrali

C Qui aũt blasphemauerit in spiritũ sanctũ nõ habebit remissionẽ in eternũ. Sz reꝰ erit eterni delicti. Mar. iij ¶ Quedaz sunt in alijs lectõibꝫ sup hac pticula textꝰ marci tercio q̃sita ⁊ exposita. Exposite sũt inter cetera spẽs peccati in spũm sctũz/q̃ a doctoribꝫ cõiter assignant esse sex: ⁊ declarata est ratio. Inter illas ꝯo spẽs peccati qd̃ textꝰ nr̃ appellat eternũ delictũ: numerat impugnatio veritatis agnite/nõ q̃ veritas sub rõne q̃ veritas possit a quoq̃ impugnari/plus q̃ neq̃ ipa bonitas in eẽ tali a quoq̃ ordiri/neq̃ enĩ bret ꝯitas h̃ mõrõnem aliquã ꝯ alicie vl' impugnabilitatis. Contigit nihilominꝰ veritatẽ etiã cognitã impugnari: sub alia rõne/ vt rõe dicentis q̃ habet odio. vl' rõne effectꝰ ex veritate ꝯseq̃ntis/vt qz p eam fit homĩ dãnuz aliqd̃ tpale vl' inhonoratio. Sic indei veritatẽ de christo prĩꝰ cognitã impugnauerũt postmodũ ꝓpter odiũ eius vehemens ⁊ radicatã invidiã. Et qz veritas p eũ p̃dicata culpabat auariciã eoꝝ atq̃ supbiam audiebãt inquit euangelista vnꝰ: hec oia pharisei ⁊ deridebãt eũ qz auari erant. Erant sil'r arrogãtes ⁊ supbi ¶ Et qm̃ nostris prochdolor tpibꝫ videt̃ ĩualuisse species hec eterni delicti q̃ scz est impugnatio veritatis agnite/ne dũ in anglia: ne dum in scocia: ne dũ in studio p̃gensi ⁊ almania. sz etiã qd̃ dolet ⁊ pudz in francia. Proposui q̃dazz adducere valentia ad impugnationẽ iudicialẽ pẽri huiꝰ tã enormis / qd̃ nõ habet remissionẽ in eternũ ¶ Amplĩꝰ qz seminatores heresum taliuz ⁊ impugnatores veritatis quã agnoscũt vl' agnoscere deberent/cũ se catholicos profiteant dicũt fundare dicta sua in scriptura sacra/⁊ eiꝰ sensu vero lrali/q̃ solã scripturã asserũt sevelle insequi ⁊ admittere: reiectis et ꝓ nihilo habit̃ q̃buscũq̃ ꝓstitutionibꝫ alijs vl' scripturis decretorũ/vel decretaliũ: quas appellant apocrifas et christo aduersas ¶ Considerandũ erit in primis: q̃s dicẽdus sit sensus lrali scripture sacre/⁊ q̃liter est inuestigãdus ⁊ tenẽdus. ¶ Considerãdũ erit proinde magz in pticulari de ipis erroribꝫ/nostro tpe vel inuẽtis vel renouatis. Et de cautelis ⁊ cautelis cozundẽ. ¶ Sint igit̃ pro prima ꝓsideratiõe nr̃a principali ꝓpositiones q̃ sequũtur. ¶ Proposito ꝓma. Sensus lrali sacre scripture semper est verꝰ. Patet: qz ex illo solo sumi põt efficax argumentuz ꝓm Augꝰ. ⁊ Diero. ⁊ h̃ ñ habẽt negare etiã aduersariũ cũ q̃bꝰ agenduz est. Oppositũ huiꝰ est nup parisiꝰ cõdemnatũ. Et reputata est expositio vl' allegatio distorta/q̃ inducit ad h̃ illud apl'i. Littera occidit ⁊c. ¶ Secũda. Sensus lrali sacre scripture accipiẽdus est nõ ꝓm vim logice seu dyaletice. sz potiꝰ iuxta locutiões in rhetoriciꝫ ꝓmonibus vsitatas. ⁊ iuxta tropos ⁊ figuratas locutiões quas cõmunis vsus cõmittit/cũ ꝓsideratõe circũstantiarũ lre/ex p̃cedentibꝫ et posterius appositis. Habet eĩ scriptura sacra sicut ⁊ moralis ⁊ historialis sciẽtia suã logicaz ꝓpriam quã rhetoricã appellamꝰ. Unde Augustinꝰ sup hac re libzũ putilem ⁊ elegantem cõposuit/quem intitulauit de doctrina christiana/⁊ ĩ q̃ttuor volumĩa cõdistinxit. Enumerauit inter alia septem regulas titoni quas appellat claues ad eluci dationẽ ⁊ expositionẽ sacre scripture necessarias. De his eẽ loq̃t̃ Ni. de lyra ĩ prĩcipio postille sue sup bibliam. Tractauit insup de hoc sensu lrali mgr̃. D. de heuta in vna questione prologi sup sententias ¶ Tercia. Sensus scripture lralis iudicandus est prout eccl'ia spiritusancto inspirata ⁊ gubernata determiauit/ ⁊ nõ ad cuiuslibet arbitriũ vel interp̃tationẽ. Unde Augustinꝰ cõtra epl'am fundamenti. Euangelio nõ crederem ⁊c. Nota q̃ resolutio finalis saltem declaratiua est ad ecclesiam/⁊ ad consiliũ eam rep̃sentãs. qz q̃ euangeliũ marci sit euangeliuz christi/plꝰ q̃ euangeliũ sancti thome vel nichodemi. credimus ex traditione eccl'ie. Unũ ⁊ apl's Si quis aliud euãgelisauerit/ etiã angelus d̃ celo anathẽa fit ⁊c. ¶ Quarta. Sensus lralis scripture p̃sertim in sermonibꝫ moralibus vtitur plerũq̃ indefinita pro vniuersali/iuxta cõmunẽ modũ accipiendi. Utitur insup alijs locutionibꝫ figuratis/prout modo dicebat̃/ propterea talis indefinita locutio nõ excusat semp asserẽtem a falsitate/supposito q̃ sit in aliquo pticulari casu verũ illud qd̃ indefinite positum est ¶ Quinta. Sensus logicalis verus in assertione theologica/ non excusat asserentem/quin talẽ assertionẽ debeat reuocare/si falsa sit in sensu theologico litterali/aut si sit scandalosa / vel piarũ aurũ

offensiua/aut aliter male sonans/ hec seq/
tur ex ꝑdictis. ¶ Sexta. Sensus lrālis sa
cresscripture fuit primo ꝑ christū ⁊ aposto
los reuelatus/⁊ miraculis elucidatus/deinꝯ
fuit ꝑ sanguinē martyrū cōfirmatus/ post
modū sacri doctores/ꝑ rationes suas dili/
gentes cōtra hereticos diffusius elicuerūt
predictū sensum lrālem/ ⁊ ꝯclusiones ex il/
lo clarius vel ꝓbabiliꝯ ꝯsequētes / postea
successit determīatio sacrorum cōciliorꝯ
vt qd erat doctrinaliter discussum ꝑ docto/
res/fieret ꝑ ecclesiā sententialiter diffinitum.
Opposite sunt tandē pene ꝑ iudices tam
ecclīasticos q̄ seculares/cōtra eos q̄ pro/
terua temeritate nollent ecclīastice deter/
minatiōi subiacere. Et hoc necessaria pui
sione factū est/ qm̄ in ratiocinādo ⁊ alterā
do aduersus veritatē nō est apud multos
finis. ¶ Septima. Sensus lrālis si ⁊ dū
expugnat̄ tpibus nostris/in his que sunt
iam apte ꝑ ecclīam determīata ac recepta
nō oportet agere curiosis ratiocinatiōib⁹
aduersus impugnatores/sed statutis pu/
nitiōibus vti. patet ex vltima ꝓticula pro
positiōis p̄cedentis ¶ Octaua. Sensus
lrālis sacrescripture si repitur determīatus
⁊ decisus ī decretis ⁊ decretalib⁹/ ⁊ codicib⁹
ꝯciliorꝯ/iudicādus est ad theologiā ⁊ sacrā
scripturā nō minus ꝓtinere q̄ simbolum
aplorū. Propterea nō est spernēdus tan/
q̄ humana seu positiua ꝓstitutiōe funda/
tus. Et in hoc errāt pene omnes heretici q̄
post cōpilatiōem decretorꝯ ⁊ decretalium
inualuerūt/ videntes enī q̄ errores sui suffi
cienter coarguūtur ꝑ sentētias doctorum
⁊ summorū pontificū/⁊ cōciliorꝯ generali
um/dicūt omnes tales scripturas apocri/
fas esse/vel falsas nisi ostendat̄/ q̄ fuit ex/
presse in scriptura sacra/⁊ ita ꝯsequēter ne
gant q̄ttuor doctores/⁊ cōcilia/ putātes q̄
ex sacra scriptura cōuinci nō possint. Ue
rū est q̄ ex aduerso quidā inueniunt nolē/
tes vel nesciētes distinguere in ipis decre/
talib⁹ ⁊ decretis/ea q̄ sunt de iure diuino
ꝓprie dicto/ab his q̄ sunt de iure pure po
sitiuo/vel de iure ꝓprie naturali. l. de mix
to iure ex pluribus. Sup qua re tam ī lecti
onib⁹ q̄ in collatiōibus/ ꝑ cōmēdatōe do
minorū iuristarū sepe locutus sum/q̄ntum
mihi datū erat/⁊ vtile videbat̄. Siquidē
ignorātia hui⁹ rei turbatiōem in ecclīa in
F duxit plus q̄ dici possit ¶ Nona. Sen/
sus lrālis q̄uis sit in multis presertim in
his que sunt necessaria ad salutē satis ex/
pressus in libris sacrescripture/ vel ex illis
euidēter ꝯsequat̄ apud eruditos in eisdē
libris/nihilominꝯ expediuit tales sensus
sub certis articulis cōpendiose in publi/
cum tradere/quēadmodū de simbolo a/
postolorꝯ ⁊ athanasij factū fuisse cognoui
mus. Exigit hoc matre cōmunitas rudis
hominū/⁊ capitū seu iudiciorꝯ varietas/
prout deducit sanctus Thomas in princi/
pio sūme cōtra gentiles ¶ Decima. Sen
sus lrālis sacrescripture rationabiliter ex
plicatur apud studia generalia/⁊ in certis
diocesibus/ne dū ꝑ totaꝯ ecclīam/ sed per
diocesanorū sententiā cū cōsilio doctorū
theologicorū in eisdē studijs degentium.
Que ratio: q̄nta scz effrenis quorūdam li
bertas in loquēdo ⁊ docendo/taliter cōpe
scatur/quoniā apud theologos debet esse
p̄scripta loquendi forma sicut tradit Au/
gustinus/liberis inquit ꝓbis vtunt philo
sophi/⁊ in rebus ad intelligendū difficili/
bus offensionē piarū auriū nō ꝓtimescūt/
nobis autē ad certā regulam loqui fas est.
Nota de studio parisien. ⁊ articulis eius.
Nota de anglia ⁊ scocia ⁊ praga. Nota de
godfrido de fontib⁹/et de q̄stione quā tra/
ctat/⁊ qualiter argumēta sua nō ꝯcludūt.
¶ Undecima. Sensus lrālis quorūdam
articulorū/ vt precise declaratus ꝑ vnum
episcopum/etiam cum consilio doctorū
si negetur esse scripture/non redditur ex ꝓ
precise ipe negans hereticus Sed penas
appositas talis incurrit si sit diocesanus/
⁊ ad reuocandum rationabiliter condem
natur. Probatur prima pars. quia potest
ad papam appellare ex causis rationabi/
libus in casu. imo ⁊ a papa ad concilium
generale. Ratio est. quoniaꝯ nec papa nec
episcopus aliquis/est sic confirmatus ī fi
de de lege cōmūi q̄n possit errare ¶ Duo
decima ¶ Sensus litteral̄ sacrescriptu/
re/si negetur esse verus/⁊ impugnetur taꝯ
verbo q̄ facto. per illos presertim qui sub
sunt prelatis ⁊ inquisitoribus qui sensuꝯ
talem declarauerunt esse de sacra scriptu/
ra. Consurgit vt frequēter vehemens su/
spitio contra tales q̄ sint heretici/scilicet
q̄ habent depravationē ī intellectu ꝑ erro
rem/⁊ in affectu ꝑ incorrigibilitatē vl̄ per
tinaciam. Ratio est primo: quia p̄ferunt
sensum suum iudicio prudentiorum ⁊ sa
pientiorꝯ. Transgrediuntur etiam ter/

De causis errantium

minos quos ponūt patres eorum. Altera ratio est dum ea que determiata vel declarata sunt p iudices et cōcilium fidei. sunt talia que debēt explicite credi p illos ⁊ ab illis q̄ cōtradicunt. Exempla sunt manifesta in articulis parisius cōdemnatis. q̄rum plurimi sunt de articulis fidei: q̄s q̄libet adultus ⁊ capax ratiōis cōuersans inter christianos/ tenetur explicite credere. sicut q̄ deus est trin⁹ ⁊ vnus. q̄ resurrectio mortuorū erit. q̄ fornicatio est pctm̄ mortale/ q̄ mūdus fuit creatus ⁊ nō ab eterno Et ita de plurimis. Sic etiā temporibus nostris/ cōdemnate sunt assertiōes alique quax oppositas q̄libet capax ratiōis ⁊ cōuersans inter christianos vt cōmūiter explicite credere ꝓstringitur. sicut q̄ iuramētum licitū est tenēdum quādo non vergit in detrimētum salutis eterne/ q̄ homicidium nō est licitū nec approbandū quando fit absq̄ iudiciaria ⁊ legitima autoritate: q̄ rex nō debet remunerare homicidia ⁊ p iuria. ⁊ ita de similib⁹.

Transeamus ꝓsequēter ad dicēdum aliqua de causis errorū/ ⁊ cautelis errantiū. Et dicam⁹ sūmatim ⁊ velut ab alto/ q̄ omniū errantiū primaria radix ⁊ principalis origo fuit ⁊ est/ inordinata affectio vel voluntatis depravatio. Hoc vidit Augustinus dicēs approbare falsa pro veris non est natura instituti homīs: sed pena dānati. Declaram⁹ p̄terea istud quod nūc diximus ⁊ intendimus: ⁊ hoc narrādo potius q̄ disputando vel cōclusiue loquendo. Ecce in primis/ q̄ error omīs in luciferor cōplicibus angelis/ puenit ex damnatiōe volūtatis vel affectus p arrogantiā et superbiam in seipīs cōplacentiā. put declarat Augus. in suo de ciuitate: ⁊ doctores cōmūiter in scdo sen. Ecce q̄ eua idcirco erauit: quia curiose ꝓcupiuit fructum pulcrū visu ⁊ ad vescēduz suauē/ ita vt cōsequēter delapsa sit in hūc errorem vt crederet fieri sicut deus sciens bonū ⁊ maluz ⁊c. vt etiā reuocaret in dubiū diuinaz sententiā/ quā absolute tenebatur credere: ne forte inquit moriamur. Ecce adam q̄ ⁊ si nō seductus sit: sicut mlier. prout dicit apl's/ seductus tamē in hoc fuit ꝓm doctores: q̄ nolens cōtristare delicias suas. scz cōiugem credidit venialez quasi pro nihilo esse illud qd̄ erat mortale. Sic habem⁹ q̄ supbia ⁊ quedā sensualis cōplacētia inducūt errores. Consideremus inuidiā ⁊ iram ipīus cain aduersus abel/ ⁊ inueniemus q̄ ppter eam cain cecidit in hūc errorem/ ⁊ in alios multos/ q̄ credidit peccatum suū maius esse q̄ diuinā misericordiam. Sic post eum erauerūt plīmi tam ex iudeis q̄ ex vocatis christianis/ q̄ dicebant nō esse penitētiam vel salutem post certū numerū: vel vices peccādi. sicut Augusti. ⁊ Nico. de lyra notāt/ ⁊ sicut aliq̄ exposuerūt illud apostoli ad Hebreos. Impossibile est eos q̄ semel lapsi sunt ⁊c. Cōsideremus p̄terea sicut iam tactū est/ q̄ ppter inuidiā indei prius habētes noticiā de aduentu christi/ corruerunt in oppositos errores de christo/ dicētes q̄ erat samaritanus: demoniū habens/ vorax ⁊ potator vini: ⁊ publicanorū amicus. Similiē posterioriby ⁊ etiā modernis tpibus. Quidam reputātes se iustos: ⁊ cōsiderātes vitam prelatorū ⁊ sacerdotū/ subiectam esse multis vicijs: ⁊ pravis moribus/ accepe- runt viam suis erroribus. sicut experientia docuit mille modis. Et ad ostensionem hui⁹ ⁊ cōfirmationē eorum que diximus/ inferam⁹ hic verba: formalia que actor summe de vicijs et virtutib⁹ posuit ī tractatu de fide. Prima causa error⁹ est ignorantia capacitatis intellectus humani/ quidam enī nō attendētes limitatū esse intellectū humanū/ credunt eum capacem esse omniū: ⁊ ideo credūt illud nō esse quod ab eo nō capitur. Sicut si aliq̄s crederet circulum solis omnia continere. ipe crederet illa non esse que infra circulum illum non continentur. Similis error est ī illis qui credunt non posse esse scientiā de magnitutudine solis ⁊ lunz: et stellarum. quia ipi non habent eam. Secunda est auersio intellectus a credendis: et ab his que possunt hominē inducere ad credendum: ⁊ cōuersio ad errores. Quidam enī sic amant errores suos: vt ꝓtraria eis nō velint cogitare vel audire. Prouer. xviij. Non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde ei⁹. Nō est datum homini videre post tergum suum/ nec videre intuitu: sic nec intelligere ea a quibus intellectus se auertit. Nolūt audire qui sunt in erroribus aliq̄d de miraculis: nec sacra eloquia: nec ratiōes doctorum: quibus possunt ad veram fidem

induci. ideo non est mirũ si remanẽt in er/
roribus suis. ¶ Tercia est rerũ subtilitas
ꝛ intellectus grossicies/qui turbidum ha
bet visum pilũ qui ab alijs videt non vi/
det/sed nõ ideo cõtendere debꝫ eum/ibi ñ
esse/nõ videt visus humanus quicq̃d vi/
det acquilinus ¶ Quarta est distantia a
credendis. quidam enĩ cõmorantur in sen
sibilibus/qui longe sunt a credendis que
sunt inusibilia/nõ appropinquãtes ad il/
la nec studio nec exercitatiõe. ideo non est
mirũ si illa non vident/ipi sensum volunt
habere ducem ad credenda qui cecꝰ est q̃n
tum ad ea. Unde sic disputant de spũali/
bus/sicut ceci de coloribus. Bernũ. super
Cañ. Quomodo lux incassum circũfun/
dit oculos clausos vel cecos/sic animalis
homo nõ percipit ea que sunt spiritꝰ dei.
Augustinus. Deus lux est nõ corporũ sed
mentiũ. hanc lucem qui nõ vidit/est qua/
si cecus in sole ¶ Quinta est negligentia
querendi dei adiutoriuꝫ ad ea credenda.
Fides nõ est naturalis/imo est in electiõe
diuine bonitatis/ꝛ donũ gratuitum. Si
esset naturalis eadeꝫ esset apud omnes/nec
esset tanta dissensio de ipa quãta est/ ideo
a deo petenda est. Dar. ix. Credo domĩe
adiuua incredulitatem meam. Ephes. ij.
Gratia estis saluati p fidem/ꝛ hoc non ex
vobis/dei enĩ donum est. ꝛ. i. Joh. v. De/
dit nobis sensum vt cognoscamus deum
verũ/sicut sol nõ videtur nisi ex lumĩe suo
sic sol intelligẽtie nõ videtur nisi ex lumĩe
suo/scꝫ ex luce gratie quã infundit. Hꝫ a/
liqui sunt vt vespertiliones solem non vi/
dentes de nocte quãdo volant/ quia tunc
sol nõ lucet sup terram/de luce vero eũ nõ
vident/quia tunc dormiũt. Sic isti solez
intelligẽtie ideo non vident/quia in nocte
sunt cum ipe eis nõ luceat/lucez gratie in
fundendo/non propter hoc affirmare de/
bent eum nõ esse ¶ Sexta est obstaculuꝫ
peccati/quidam enim immũdicia operuꝫ
suorũ/q̃si obiectu manuum/lumẽ solis in
telligentie a se repellunt. Job. xxiiij. Ipsi
rebelles fuerũt lumini ¶ Septima est su
perbia que est velut inflatio faciei interio
rum. Augustinꝰ. vij. cõfes. Tumore meo
separabar a te/ꝛ nimis inflata facies claude
bat oculos meos. Bernũ. super Cañ. Su
perbo oculo veritas nõ videtur / sincero
ptꝫ. ꝛ sup illud Viere. xlix. Arrogãtia tua
ꝛ supbia cordis tui decepit te. dicẽ glo. Dis
hereticus arrogans/qꝛ supbia facit bere
ticum/nõ ignorãtia. Augustinꝰ. Super
bia meretur illudi. Abac. ij. Quomõ vi/
num potantem decipit/sic erit superbus.
Unde Gregorius de supbis. Tanto in/
quit a dei luce longe sunt/quanto apud se
humiles nõ sunt ¶ Octaua est affectio ĩ
ordinata. intellectum trahens ad contra/
ria fidei. vt timor inordinatus/vel amor
vel odiũ. Affectio inordinata est velut lip
pitudo respectu oculi interiorꝭ. Augusti/
nus. Si quis alteri digito solem ostende
rit ꝛ videre nõ potuerit culpet potiꝰ ocu/
li lippitudinẽ/q̃ꝫ digiti ostensionẽ. Vane
lippitudinem purgari oportet. Augusti/
nus. Purgãdus est animus vt prospice/
re illam lucẽ valeat ¶ Timor multos re
traxit ne crederent in christum. qui enim
credebant in christo despiciebant ab alijs
ꝛ extra sinagogam fiebant. ideo qui glori
am amabant/ꝛ contemptum istum time/
bant/nolebant ad christũ conuerti. Jo. v.
Quomodo credere potestis qui gloriã ab
inuicem recipitis/ꝛ gloriã que a solo deo
est nõ queritis. Amor etiam diuitiaruꝫ/ꝛ
timor amittendi locum ꝛ gentem iudeos
impediuit ne in christum crederẽt. Amor
diuitiarum oculus est auarorũ. Et amor
deliciarum est oculus voluptuosorũ. Za/
cha. v. dicitur de impietate. Hic est oculꝰ
eorũ in vniuersa terra. Prouerb. xxi. Lu
cerna impiorũ peccatum. ideo auaro vi/
detur aliquid licitum quod alijs nõ vide
tur. quia auaricia est lucerna ei/ p̃m eã enĩ
iudicat. Luxurioso videt illa quã nimis
amat pulcra/cuꝫ sit deformis/ quia amor
facit eum errare in iudicio illo. Odiũ eti/
am intellectum multorum a fide auertit.
multi valdenses odientes prelationẽ cle/
ricorum/dicunt deo obediendum esse/ꝛ ñ
homini. Aliqui etiam ex eis dicunt solis
prelatis bonis esse obediendum. Dicunt
etiam ordinem non esse necessarium ad h̃
q̃ aliquis liget vel soluat. Et q̃ nõ est ne/
cesse vt aliquis confiteatur peccata sua
sacerdoti. Et q̃ relaxationes quas epis/
copi consueuerunt facere non valent/nec
suffragia eccl'ie prosunt mortuis. Item
timentes errores suos per iuramenta pro
palari dicunt in nullo casu esse iurandu.
Item timentes se occidi dicunt in nll'o ca
su esse hominem occidendũ. Sic transie/
runt heretici in affectum cordis ꝛc ¶ Ta

les corrumpũt omnẽ ordinẽ hierarchicũ/ nedum in ecclesia/sed etiã in seculari policia. Tales nihilominus protestantur se fidem catholicam tenere/ ⁊ cum euocantur querunt subterfugia sophistica/ ⁊ captiosas rñsiones/ ⁊ linguis et linguis loquũt. Tales infecerunt regnum anglie/ destruxerunt studium pragense/ ⁊ vsqz ad scociã venerunt. Et prochdolor experimur/ in hoc regnum qualiter multiplicati sunt super numerũ. qui ad seditiones ⁊ rebellionis contra omnẽ dominationẽ eriguntur ⁊ nolunt q̃ infima p̃ media reducantur in deum/ sed ꝓstituunt se iudices ⁊ sup̃mos.

¶ Finis.

¶ Incipit tractatus

magistri Johannis de Gerson cõtra heresim de cõmũicatione laicorum sub vtraqz specie.

K Olaturus iuxta seniorum hui⁹ sacri concilij Constantienẽ. monitionem generalem/ nõnulla que concernũt expugnationẽ heresum ⁊ hereticorũ nostri tempis. nominatim secte nouiter exorte/ ⁊ protin⁹ iudicialiter damnate/ de necessitate cõmunicandi laicos sub vtraqz specie. panis scilicet ⁊ vini/ profero cum euangelica paupercula duo minuta/ que dici possunt duplex ille denarius quem samaritanus protulit ⁊ dedit stabulario p̃ cura vulnerati. vnus denarius decẽ regulas speculatiuas alter decem praticas habet inscriptas.

Prima. Scriptura sacra est fidei regula. contra quã bene intellectam/ nõ est admittenda auctoritas. ratio homis cuiuscũqz nec aliqua cõsuetudo. nec constitutio. nec obseruatio valet. si contra sacram scripturam militare cõuincatur. hec regula fundamenũ est cõmune nobis ⁊ hereticis q̃s impugnare conamur. Propterea concedimus ⁊ approbam⁹ omnes vel auctoritates vel rationes que hanc probant/ p̃ quãto nõ ad aliud probandum p̃ eos ducunt vel induci quererẽtur. Quãobrẽ sacra scriptura debet considerari/ quasi sit vna propositio copulatiua/ cõnectens singulas p̃tes. ⁊ vnam cõfirmans per alteram/ eluci/ dans ⁊ exponens. quoniã si propositio aliqua sacre scripture posita assertiue p̃ auctorem suum/ qui est spiritussanctus/ esset falsa. tota sacre scripture sicut dicit Augusti. vacillaret auctoritas. quia simil' est ratio assentiendi per fidem cuicunqz propositioni signate in sacra scriptura. ita vni sicut alteri. scilicet auctoritas diuine reuelationis. que vtrobiqz cõmunis est ratio credendi.

¶ Secunda. Scriptura sacra dũ consideratur in aliqua sui parte vl' propositione/ non est tenenda in solis terminis illius propositionis/ aut in illo sensu quẽ illa propositio sic p̃ se et nude considerata facit. Sed conferenda est ⁊ concordanda p̃ comparationem ad alios sacre scripture passus. Patet hec regula ex precedenti/ et p̃ exempla manifesta/ qualia sunt innumera. Dixit itaqz christus Math. vlti. Qui crediderit ⁊ baptisatus fuerit saluus erit. si quis voluerit in hac precisa forma l'sententia stare/ non admissa quacunqz collatione ipius cum alijs. sicut inuentos aliquos esse tales notat Augusti. de ciuitate dei. xxi. constat q̃ errabit manifeste/ ponendo q̃ sola fides sufficit ĩ baptismo ad salutem/ sine alijs virtutibus. sicut traherent alij ex simili verbo christi Qui credit in me habet vitam eternam. Amplius arguendo ad homies sic. Inducerem⁹ illud christi Joh. vi. Ego sum panis viuus/ q̃ de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Attamen fm istos nõ sufficit manducatio solius panis id est sumptio corporis. sed requiritur bibitio sanguinis.

¶ Tercia. Sacra scriptura potest ⁊ debet in suis partibus ⁊ partialibus assertionibus/ reuerenter ⁊ humiliter ⁊ diligenter expositionẽ recipere/ concordando passum cum passu ⁊ vnum p̃ alterum iudicando. Sequitur ex precedentibus. Et quia sic fit in omnibus alijs scientijs ⁊ doctrinis/ in quibus intẽtio ⁊ sensus vnius dicti trahitur ex alijs/ ex q̃bus apparet intentio dicentis. quoniã fm Dilarium intelligentia dictorũ ex causis est assumẽda dicendi. Alioquin plura essent mendacia ⁊ contradictiones ĩ qualibz scientiarum. ⁊ precipue in sacra et diuina q̃ essent veritates in omni modo loquẽdi cõmuni.

¶ Quarta. Scriptura sacra in expositione partium suarum requisiuit ⁊ requirit homines primo preditos ingenio L

scdo exercitatos studio. tercio hũiles ĩ iudicio. q̃rto ĩmũes ab affectato vicio. pz qm̃ ex opposito alteri⁹ istoꝝ q̃ttuor/solz facillime falsus intellect⁹ scripture suboriri. vt si sit hõ hebet⁹ ingenij/si iners ⁊ neglector studij. si supbi ⁊ arrogant⁹ iudicij. si denigꝗ fuerit infect⁹ ⁊ depuat⁹ ex affectu alicuius vicij. qm̃ excecat tales malicia eorum. Possent ista ⁊ istoꝝ quodlibz tã auctoritatibꝫ ex̃plis ⁊ rõibꝫ multiplicit declarari. q̃ qz nota sunt doct⁹/⁊ alibi satis inueniuntur/breuitat⁹ amor linquit ¶ Quinta Scriptura sacra in sui p̃maria expositione habuit hoĩes eruditos nõ solũ humana ratiocinatiõe vl̃ studio/sed diuĩa reuelatione ⁊ inspiratiõe spũsancti. Patet de apl̃is ⁊ alijs/de q̃bus loquit lucas in actibus apl̃oꝝ. c. xiij. Et paulus plures enumerat diuisiões grãꝝ/inter q̃s interpretatio f̃monũ/⁊ f̃mo scientie/ ⁊ f̃mo doctrie. Cõpandi igit sunt doctores in expositõe sacre scripture cũ doctoribꝫ/⁊ illi q̃s cõstat hr̃e ꝯditiões positas in p̃cedenti regula/p̃ferendi sunt nõ hũtibꝫ. Sil'r hũtes reuelationẽ. nõ habentibꝫ eã. Et dona grat⁹ data possidẽtes nõ possidẽtibꝫ ea. cetera⁹ paribus. Et proinde ꝯuincit ac reꝓhendit q̃rundã arrogãtia modernoꝝ/vsurpantiuz sibi illa de psalmo. Supꝝ oẽs docẽtes me intellexi Et itezꝝ. Supꝝ senes intellexi Et iterũ. Supꝝ inimicos meos prudẽtẽ me fecisti. Sed vtinaz aduerterent si vere sint eis cause q̃ iungunt. qz testimonia tua exq̃ sui ⁊ lex tua meditatio mea est. ⁊ reliqua. ¶ Sexta. Scriptura sacra nõ ita recipienda est nude ⁊ insolidũ/ꝓtẽptis alijs traditionibꝫ hoĩm q̃n debeat ad intelligẽtiã verã ipius hũdam/iuribꝫ hũanis ⁊ canonibꝫ/⁊ decretis ⁊ glosis sctõꝝ doctoꝝ frequẽter ⁊ hũiliter vti. Ptz ex p̃cedentibus. ptz etiã ex modo quẽ tenẽt heretici q̃s nũc impugnam⁹/q̃ doctores valde diligenter allegant p̃ suis assertionibus colorãdis ⁊ corroborãdis. Et tales/q̃ sunt aliqũ nullius auctoritat⁹ vl̃ ponderis. sicut sunt aliq̃ glosatores decretoꝝ ⁊ decretaliũ. et non sancti nec multũ in theologic⁹ eruditi. Et sil'r aliq̃ q̃s de numero trahũt theologoꝝ vñ sic arguit aduersus eos. Si doctoribꝫ ⁊ peritis in sua arte credendum est/cur doctoribꝫ p̃ nos allegat⁹ non vultis credere. Quos allegatis bene intellecti sunt p̃ nobis/⁊ alij qui absq̃ vlla cõgatione plures sunt/⁊ clariori f̃mone dicẽtes nostraz sententiã. Si vero nõ talibꝫ in aliquo credẽdum est. cur eos p̃ vobis in ꝯfirmatiõe erroneoꝝ spiritũ ⁊ sensuũ vestroꝝ tam curiose ⁊ exq̃sitissimo studio queritis allegare. vndecũq̃ colligẽtes ⁊ discerpentes q̃ntũlibet renitatur ¶ Septima. Scriptura sacra recipit interp̃tatiõem ⁊ expositionẽ nedũ in suis ꝓ̃bis originalibꝫ/sed etiaz in suis expositionibꝫ. patet ex p̃cedentibꝫ. vñ si allegat Aug⁹. exempli grã/ q̃ dixerit in vna glosa sua sumẽdum esse sanguinez christi in cõicatiõe laicoꝝ. ⁊ hoc de necessitate salut⁹. Et alibi dicat vel obseruet oppositũ/f̃m intellectũ q̃ prima facie colligeretur ex ꝓ̃bis/attendẽdũ est ex dictis alijs q̃liter est ꝯcordãdus sibijpi. Inuenit enim dixisse. Crede ⁊ mãducasti. ⁊ ita dicere potuit. crede ⁊ bibisti ¶ Octaua. Scriptura sacra dũ p̃ nouellos hoĩes inducit/tanq̃ credenda sit ĩ suis nudis terminis/absq̃ alteri⁹ interp̃tis vel expositoris admissione. exponit grauibꝫ piculis ⁊ scandalis nisi solerter p̃uideat ⁊ ꝯfestim occurratur Patet ex p̃cedentibꝫ. Et qz ad veritatẽ tales implicãt semetipos in dictis suis/put deductũ est in sexta regula. Dũ aliqñ p̃ se inducũt doctores/⁊ inductos cõtra se nõ admittũt. Dum p̃terea vitare volũt glosã oẽm/incidũt aptissime in multiplicẽ ꝯtradictiõem/⁊ vltra q̃s iudei litterales iudaisant/qui recipiũt in antiq̃s traditiõibus legis expositiões suoꝝ doctoꝝ multas et varias/vt rabi salomonis/⁊ rabi moysi ⁊ aliorũ. quẽadmodũ traditũ habẽt in lege. Deut. xvij. sub mortis intermiatiõe/sacerdotibꝫ leuitici generis esse credendũ ⁊ obediendũ. Ex hac p̃terea radice pestifera orti sunt/⁊ q̃tidie crescũt errores begardorũ ⁊ pauperꝝ de lugduno/⁊ oĩm similiũ. q̃ruz multi sunt laici hũtes ĩ suo vulgari trãslationẽ biblie/in grãde p̃iudiciũ ⁊ scandalũ catholice veritat⁹/q̃le p̃positũ est in reformatorio eẽ tollẽdũ ¶ Nona. Scriptura sacra in sui receptiõe et expositiõe autentica finalit resolujt in auctoritatẽ. receptionẽ ⁊ approbationẽ vl̃is eccl̃ie. p̃sertim p̃ mitiue/q̃ recepit eã ⁊ ei⁹ intellectũ immediate a christo. ⁊ reuelãte spũsancto in die penthecostes. ⁊ alias pluries. Patet. qz q̃ Matthe⁹ scripserit veracit euãgelium: et Nichodem⁹ nõ. solũ habem⁹ ab auctoritate eccl̃ie. Juxta illud Aug⁹. Euãgelio

nõ crederem/nisi me auctoritas eccl'ie cõ/
pulisset. Hec enĩ est ineffabilis regl'a a spũ
sancto directa/q̃ in his q̃ fidei sunt nec fal
lere põt/nec falli. Probatiões omitto. Et
qz hoc est primũ z principiuz in fide tenẽ/
dũ.quo nõ credito/nõ supest arguere ꝓtra
sic negãtem/sicut nec cõtra negãtem p̃ma
principia in moralib/z speculabilib ar/
guendũ esse tradit Aristo. Addit ꝓsecuti/
ue q̃ sacra scriptura ĩ expositiõe habz z ha
bere debz in reuerẽtia z auctoritate maio
ri/ꝓsuetudiem vl'is eccl'ie/circa ea q̃ fidei
sacramẽta respiciũt/z dispensationẽ ipoꝫ
q̃z auctoritatez doctoris vni⁹ pticularis.
etiã sancti. Et sic tradit sctũs Tho. in il/
la questiõe.qua q̃rit.vtrũ pueri infideliuz
sint inuitis parẽtib baptisandi/ in ratiõe
ad oppositũ. Uñ valde mirandũ videtur
apud aliq̃s ꝓsideratiuos/ dũ videt q̃ statĩ
vt doctor aliq̃s cõposuit vnã lecturã/ vel
vnã cõpositionẽ/aut glosam sup decreta/
libus aut decret⁹ redegit in scriptis.habet
illa glosa seu lectura in reuerẽtia tali/ q̃ al
legatur autẽtice in scolis et iudicijs. Qui
doctor si viueret/nõ esset cõpandus mille
z mille q̃ iam sunt ĩ vita. Et tũ si tota vna
vniuersitas.exempli grã.q̃ habz doctoresꝫ
in omni facultate peritissimos / declararet
aut determiaret vnã expositõz/ circa vnũ
passum scripture sacre/vl' decretoruz/aut
decretaliũ/vix reputabit aut recipiet hu/
iusmõi testificatio.q̃si videlicet scriptura
mortua sit maior⁹ auctoritat⁹ q̃z viua. Et
si opponat q̃ in viuis puertit iudiciũ pro
pter puersionẽ affect⁹.cur nõ sil'r p̃t dubi/
tari/q̃ in mortuis regnauerint dũ viuerẽt
hmõi passiões iudicij subuersiue. De/
cima. Scriptura sacra patit in suis lecto
rib/pmittente deo/q̃ errent z pterue agãt
q̃tin⁹ q̃ pbati sunt fiant maifesti. sicut dic
apl's. Et vt studia doctoꝫ multiplicit ex/
citentur.put notat Aug⁹. z vt pticulares
veritates q̃tidiano exercitio inueniantur
z eliciant. Juxta illud. Pertrãsibunt plu
rimi z mltiplex erit sciẽtia. Et illud. De/
claratio p̃monũ tuoꝫ illũinat. cũ similib
multz. Nihilomin⁹ dũ sacra scriptura pa
tit in suis lectorib aut allegatorib puer/
sum z pteruũ intellectũ/aduersus illa que
maifeste sunt ĩ eadẽ scriptura tradita/ et q̃
declarata sunt p eccl'iam vl'em/z ita rece/
pta p fideliũ obseruationẽ/dz hr̃e defensi
onẽ suã/magz iudiciali seueritate/z execu/
tione punitatiua/q̃z ratiocinatiõe curiosa
p scripturas aut ꝓba. Patet ex p̃cedẽtib.
Uerificat enĩ in talib q̃ stult⁹ ꝓbis ñ eru
diet.qd̃ z experiẽtia q̃tidiana manifestat.
Illa q̃ppe tales negant/p q̃ sola p̃ñt z de/
bent ad viã veritat⁹ reduci/z si nolũt aliq̃
credere nisi q̃ repiũt in biblia. inueniãt il/
lic si poterũt formã sacramẽtoꝫ/ z q̃ chri/
stus miscuit aquã cũ vino qd̃ ꝓsecrauit.et
ita de plurimis.

Sequit alt denari

us regulaꝫ praticaꝫ ĩ expugnatiõe error⁹
z errantiũ circa materiã de laicoꝫ cõmũi/
catiõe faciẽda d̃ necessitate salut⁹ sub vtra
q̃z specie.

Debet poti⁹ ꝗ sacrũ generale cõ
ciliũ ĩuocare auxiliũ brachij se/ A
cular⁹ si op⁹ fuerit/q̃z p ratioci/
natiões/ꝗ tales/attẽta sua det/
minatiõe q̃ iam trãsit in rẽ iudicatã. Nihi
lomin⁹ in expugnatõe tali p̃ñt aliq̃ docto
res de ꝓcilio vel aliũde scribere vl' alit age
re ꝓtra tales errores z errãtes/p rõnes z p
suasiões/z allegatiões/ quẽadmodum fit
nũc p error ꝓfutatiõe p̃ñs opusculuz sub
generalib regul'.q̃ p̃ñt lati⁹ trahi z pticu/
larius applicari p rõnes deductas añ de/
cretũ dicti cõcilij. Prima. In expugna
tione hmõi/debz in p̃mis ꝓcedi pteruien
tib aduersarijs/ quicq̃d est theologice et
rõnabiliter ꝓcedendũ/vt accepto illo in q̃
est cõtrauersia:facili⁹ z cõpendiosi⁹ ad er/
roris depositiõem induci possint. Debet
enĩ ꝓcedi sicut z sancta synodus concedit.
q̃ aliq̃ñ potuit fieri z factũ est sine peccato
imo cũ merito:q̃ aliq̃ laici cõmunicarent
sub vtraq̃z specie/sicut aliq̃ñ fiebat ꝓsecra
tio in fermẽto/ne iudaisare videret eccl'ia:
sicut z christ⁹ z forsan pluries post eũ pri/
mitiua eccl'ia ꝓsecrauit/z dedit hoc sacrm
post cenã. Concedat etiã ipis q̃ ꝓtra sacrã
scripturã nec auctoritas hũana/nec cõsue
tudo aliq̃ robur habet.sed addat q̃ inter/
pretationẽ vel expositõz ipa recipit/ sicut
in regul' deductũ est. Secunda. In ex/
pugnatõe hmõi/principale illud circa qd̃
versat difficultas/sicut in pũcto centro l'
cardine/est. Di cõicatio talis sub vtraq̃z
specie sit iussa generalit a christo/sub debi
to salut⁹ eterne/z indispẽsabilit ab homĩ/
quẽadmodũ dicim⁹ q̃ baptism⁹ aq̃ est de
necessitate salut⁹/indispensabili p hoiem/

sic q̃ nulla auctoritate vl' ꝓsuetudie possit introduci vl' institui vt certi hoies nõ baptisarent baptismo aq̃. Diffinit aũt sacrũ cõciliũ/ ⁊ verissime negatiuã/ sicut nec sũptio sacramẽti tal' est necessitatz añ cibum vel etiã post cibũ. Circa qd̃ est rememorãda distinctio necessaria et notãda. q̃ circa ministrationẽ vl' institutiõem sacrorũ que dã sunt de necessitate sacri ⁊ de iure diuino q̃dam ꝓ sunt tm̃modo de necessitate pcepti ⁊ de iure hũano seu positiuo. Exẽplũ in materia nr̃a q̃ fiat ꝓsecratio p talẽ ꝓborũ formaz. q̃ in tali materia panis. q̃ p sacerdotẽ. h̃ est de necessitate sacri ⁊ iuris diuini. Q̃ aũt fiat in tẽplo seu altari sacrato. q̃ cũ talib̃ vestib̃ ⁊ cũ lumie. q̃ cũ talibus orõib̃. epl'a ⁊ euãgelio. ⁊ q̃ ieiuno stomacho. ieiunio etiã nature. Hec inq̃ũ omnia atq̃ sil'ia sunt de solo pcepto hũano et variabili. Sicq̃ ecc'ia posset ex cauk̃ rationabilib̃ etiã pmissa oia vel aliq̃ talium immutare ⁊ ĩmutata sub pcepto tradere/ sic q̃ tũc peccaret hõ faciẽdo illud in q̃ nũc mereꝰ. ⁊ q̃ trãsgrediẽdo peccaret. Tercia. In expugtiõe tali declarari pt facilit̃ apud nolẽtes pteuire/ vl' ex affectu prauiter errare/ q̃ sũptio sacri sub vtraq̃ specie a laicis/ modo nõ est/ aut vnq̃ũ fuit de necessitate pcepti iuris dĩni sub pena dãnatõis eterne. Attũ dũ fiebat a laicis pcipiẽte vl' p mittẽte vl' ꝓsulẽte ecc'ia/ bñ fiebat. sic̃ duz ꝓficiebãt sacerdotes in fermẽtato. Nunc vero dũ certa rõne inoleuit opposita ꝓsuetudo p ecc'iaz laudata ⁊ iussa/ q̃ iussio ptz ex tali ꝓsuetudie q̃ est optia legũ interpres. Sũptio tal' temeraria est: ⁊ pslumptuosa: scandalosa: seditiosa ⁊ ecc'iastici ritus turbatiua. ⁊ ex ꝓseqnti eterne dãnatiõis inductiua. Nec valet cũ inducũt q̃ laici plꝰ merenꝰ sumendo sub vtraq̃ specie q̃ũ sub sola forma panis. Rñdeꝰ falsuz eẽ. qz melior est obediẽtia q̃ũ victime. Et qz pt ecc'ia pbibere aliq̃ q̃ pñt aliq̃ũ meritũ augere in aliq̃b̃/ ppt̃ melꝰ bonũ cõe adipiscẽdũ vel malũ declinandũ. Quarta. In expugtione tali/ dicendũ est q̃ asserẽtes talẽ sũptionẽ esse licitã ⁊ vtilẽ laicis sub vtraq̃ specie/ tantũ errãt q̃ntũ illi/ q̃ dicũt eam eẽ necessariã de necessitate pcepti diuini/ ⁊ iuris indispensabilis q̃si sacramẽti. Patet. qm̃ isti scõi dãnant aptissime de heresi/ oms et singulos q̃ nõ volũt laicos talit̃ esse cõicãdos: ⁊ ponũt eos extra ecc'iam. Et ita cõsequẽter reputant q̃ sola general' ecc'ia sit apud eos. sicut olim fuit tpib̃ Augustini de donatistis. que q̃ũ horrenda sit pslũptio videre stupor est. Et valde notandũ est q̃ ex hac auctoritate christi. Nisi manducauerit̃ carnẽ filij hois ⁊ biberit̃ sanguinez nõ habebit̃ vitã in vobis Joh. vi. volunt cõcludere ineuitabiliter errorẽ suũ/ ⁊ non attendũt q̃ in eodẽ capitulo christus premisit. Ego sum panis viuus/ si quis mãducauerit ex hoc pane viuet in eternum. vbi nihil loquit̃ de potu. ⁊ ideo mendacez faciũt christũ. si requirat̃ etiã cũ manducatione sacramentali panis. sumptio etiam vini sacramẽtalis. quoniã dictũ suum est vna cõditionalis. Si q̃s. cui⁹ oppositu cõsequẽtis stat ꝓm eos cũ antecedẽte sumpto in se/ ⁊ ꝓm verba sua. ĩmo consequens hoc modo repugnat antecedẽti. Est insuper mirabile q̃ ex illo vno verbo volũt concludere q̃ sacramentalis sumptio corporis ⁊ sanguinis christi cadat sub tanta necessitate salutis ⁊ iuris diuini sicut baptismus aque. cum oppositum manifeste pateat p doctores/ quoniam sine tali sumptione stat salus. saltẽ in paruulis ⁊ pueris circa perfectũ vsum rationis sicut obseruat ecclesia. q̃ũ reperiat̃ ex quadam epistola Cipriani/ q̃ puuli quattuor annorum recipiebant aliq̃ũ corpus christi. Ponit̃ enĩ pro miraculo puer vnũ talem q̃ oblato cibo idolis ĩmolato nolebat aut nõ poterat comedere/ sed bene de pane cõsecrato gustabat si bñ memini. Quinta In expugnatiõe tali rñdendum est ad auctoritates aduersariorũ inductas. primo q̃ alique cõcedunt̃ p quãto fundamentuz veritatis dicũt esse sacrã scripturã ⁊c. sz rite intellectã. Alie similit̃ cõcedunt̃ p quãto dicũt sacramẽtũ altaris aliq̃ũ sumptuz fuisse a laicis sub vtraq̃ specie/ q̃ũ pbabilius videat̃ q̃ hec obfuatio nunq̃ũ a tẽpore doctorum cõmunis apud oms extiterit. Alie que dicunt sacramentum altaris integre sumi debere sicut expressius inter omnes allegatos tradere videt̃ Gelasius papa de consecratiõe distinctõe. ij. cõperim⁹. debent exponi de sacerdotibus ecc'ie q̃ celebrãt p toto ppl'o apud q̃s semper fuit ⁊ est de necessitate pcepti saltez ecclesie/ q̃ sub vtraq̃ specie cõmũicarẽt/ intantũ q̃ plus obligant̃ hoc facere q̃ũ q̃ ieiuni celebrent/ iuxta ꝓsiliũ doctorũ dicẽtiũ

q vbi hõ veniens ad pceptionẽ sanguinis repit primo ibi aquã/quã putãs fuisse vinũ degustat ⁊ ita frangit ieiuniuz nature. debet ꝓsecrare nouiter vinũ et ita sumere. Et ita dicit pplus sanguinẽ bibere/qz ministrantes p eis/illũ bibũt put intelliguntur auctoritates inducte/ ex canonib ecclesie.⁊ iuxta ꝟbũ Augustini pdictuz.crede ⁊ bibisti. Est enim manducatio ⁊ bibitio iuxta cõem distinctionẽ duplex. Una spiritualis p fidẽ ⁊ amorez q̃ necessaria est in adultis. Alia est sacramẽtalis q̃ si sit sine spũali nedũ nõ pficit sed officit. Cadit tm̃ in pcepto dũ eiꝰ sumptio nequaq̃z ꝓtemnitur.put de ꝓfirmatiõe et extrema vnctiõe dicit a doctoribꝫ q̃ dicunt esse sacramenta non necessitatis. Et de ꝗ sacramẽto notet quid egit venerabilis hugo de sancto victore in morte sua. Ex q̃ colligit sumptionez sacramentalẽ nõ esse necessitatis sicut baptismũ.⁊ ex alijs notatis sup quartũ sententiarũ p doctores dis.xi.⁊ p glosas Johan.vi. Et pme ad Lhoz.xi. ¶ Sexta. In expugnatiõe tali sunt inducẽde auctoritates doctorũ sacre theologie/q̃ scripserunt in hac materia q̃s hic omittimꝰ/ partim qz fuerũt sufficient allegate in ꝗ sacro cõcilio ante dãnationẽ errorꝭ pdicti.partim qz multe sunt vulgate ⁊ note. Deniq̃z qz stat p parte hac expientie testimonium vbilibet diuulgatũ/quale q̃ negaret debet nõ rõne/sed sensu ⁊ flagellatiõe compesci. ¶ Septima. In expugnatiõe tali pficere videret/q serenissimꝰ rex romanoz inuocatꝰ a sacro cõcilio/accipet factuz illud psequendũ ⁊ terminandũ/sicut ⁊ alias bereses in bohemia/cũ potẽtia etiaz brachij secularis. Attento pcipue q pñs fuit ⁊ est in ꝓcilio vbi facta sunt decreta in hac pte. Attento pterea q in regno fratrꝭ sui cuius est successoz/hec heresis hz exordiũ.et nisi puideat serpet in longinquũ ¶ Octaua. In expugnatiõe tali videret multũ pficere/pſertim apud bohemos/si ꝓcilium aut supposita eiꝰ/palã oñderẽt nedũ verbis ⁊ epistolis.sed factꝭ ⁊ exẽplis. q nõ ex odio vel inuidia pcedit ꝓtra eos/sed zelo solo fidei ⁊ salutꝭ aniaz. Et hoc tũc fiet eis psuasibile si videãt ⁊ sentiãt in factis / q queritur in ꝗ ꝓcilio extirpatio omniũ errozum sine acceptiõe gentꝭ alicuiꝰ vel psonaruz. Et q nõ solis eis fiat sicut nec fiet dño cõcedente psecutio/⁊ nõ alijs deteriꝰ aut nõ minꝰ errantib detur fauoz/ dissimulatio/ aut eẽ defensio. ¶ Nona. In expugtione tali videret maximũ esse piudiciũ/si nõ libere ꝓuenirẽt theologi collatiões mutuas cũ caritare ⁊ absq̃z ꝓtentiõe frequenter habituri/cũ p causis minoribꝫ ⁊ prophanis/fiat q̃tidie alioz ꝓuentio. Rursus oportet q stilus pcedẽdi theologicꝰ obseruetur.nõ litigiosus aut pphanꝰ. Super q̃ re alibi scriptũ repit ampliꝰ ¶ Decima In expugnatiõe tali/viderent idonei esse q̃ntũ ad expugnationẽ doctrinalẽ/ theologi vniuersitatũ illaz que nõ debẽt a dñis bohemis de odio vel inuidia haberi rationabiliter suspecti.⁊ q̃s cõstare põt in alijs materijs sinceriter ⁊ veraciter ⁊ cõstanter hacten decertasse/sine nota heresis vl erroꝭ in alijs materijs. Et ad hoc non dubiũ est parati sunt inter ceteros/ theologi de alma vniuersitate parisiensi / q̃ magno in numero pſentes sunt in ꝗ ꝓcilio. Sunt ⁊ de alijs vniuersitatib pclaris/tã numero q̃z merito/theologi pcellẽtes ¶ Unde dicũt eozũ plurimi/qui sup hoc fuerũt simul ꝓgregati/q ꝓsuetudo licite ⁊ rationabiliter fuerit introducta/de nõ cõmunicãdo laicos sub vtraqz specie.pſertim pꝰ multiplicationẽ fideliũ. Et hoc ppter euitatiõnẽ multiplicis periculi/irreuerẽtie/⁊ scãdali/circa susceptionez huiusmõi benedicti sacramẽti. Primũ piculuz in effusione. Secõm in deportatiõe de loco ad locum. Terciũ in vasoz sordidatione q̃ deberent esse sacrata nec passim tractata vel tacta a laicis. Et multo minꝰ deberet vinũ consecratũ vendi apotecis/ sicut fit apud tales vt dicit. Quartũ in barbis longis laicoz Quintũ in ꝓfuatiõe p infirmis/qm̃ possit in vase acetuz generari/ ⁊ ita desineret. ibi esse sanguis christi/nec suscipiẽdũ esset nec nouit ꝓsecrandum sine missa. Et fieri posset q daret acetũ purũ p sanguie christi.addito q in estate bibiones aut musce generarent q̃ntũcũq̃z eẽt vas clausuz. qm̃q̃z eẽ putresceret aut fieret velut abominabile ad bibendũ.⁊ hec rõ est efficaz valde. Et ex alia ratiõe qm̃ alij multi pbibissent. Et queritur in quo vase fieret cõsecratio tanti vini/quantũ requireretur in pascate pro decem aut viginti milibus psonaz Sextum damnum esset in sumptuositate vini/saltem apud multas ptes in quib vix inuenitur vinum ad celebrandum.et

alibi chare compatur. Esset preterea periculum in congelatione. Esset rursus periculum in false credulitatis inductione/et hoc multipliciter. Primo q̃ tanta esset dignitas laicorum circa sumptionez corporis christi. sicut ⁊ sacerdotum. Secundo q̃ hoc facere semp fuit ⁊ est necessitatis/ et ita perierunt omnes. ⁊ pereunt aliter sentientes facientes aut docentes. Et omnis generaliter tam clerici q̃ doctores ⁊ prelati qui non possetenus opposuerũt se tali cõsuetudini/verbis scriptis aut sententijs. ⁊ q̃ sacramscripturã omnes illi peruerterẽt Tercio q̃ virtus huius sacramẽti non est principalius in ꝯsecratiõe q̃ in sumptione. Quarto q̃ ecclesia romana nõ rite sentit de sacramẽtis nec in hoc esset imitãda. Quinto q̃ concilia generalia ⁊ specialiter Constañ. errauerũt in fide ⁊ bonis moribus. Sexto multipliciter occasio essz seditionum ⁊ scismatuz in christianitate nostra/sicut experiẽtia nũc manifestat in bohemia/que seditio nedum ad spiritualem sed temporalem dissipatiõem tendit: nisi dei prouidẽtia ⁊ regis romanorũ prudentia prouideant ⁊ predisponant.

Finit tractatus aduersus heresim nouam de necessaria cõmunicatiõe laicorum sub vtraq̃ specie. raptim editus Cõstantie Anno. M.cccc.xvij. die. xx. augusti.

Incipit tractatus

eiusdem magistri Johannis de Gerson/ de probatione spirituum.

Probate spiritus si ex deo sunt/iubet discipulus ille quẽ diligebat Jesus. Neq̃ enim nesciebat illaz coapostoli sui sentẽtiaz. Angelus sathane transfigurat se in angelum lucis/ sic vt fiat demonium meridianũ/dum p tenebris errorum/ quas ad tempus celare pmittitur/lucẽ veritatis claraz se fingit offerre. Patuit hoc apud sanctũ Martinum visibiliter/patz apud alios plimos inuisibiliter/duz teste bernũ. sub specie magni boni ⁊ ardui/grande peccatum operit suggerit ⁊ inducit. Probare spũs si ex deo sũt/nõ cuilibz datũ est. sed aliq̃bus p spũmsanctũ/qui vnus existens diuisiões gratiaz distribuit singulis prout vult/ad edificatiõem corporis christi/qõ est ecclia/ cui nũq̃ defuit in necessarijs. Sicut igit nõ omniũ est prophetare/nec euãgelisare omniũ est/nec omniũ interptari sermões. sed aliquoz ex officio vsqz in finẽ seculi. Sic nõ omniũ est pbare spũs si ex deo sunt. sed q̃bus datum est. quales sunt spũales quos vnctio docz de omnibus/qui ⁊ de omnib iudicant etiã int diem ⁊ diem. Quale donũ beat martin ⁊ anthonius ⁊ plures alij legunt habuisse. Probare spiritus si ex deo sunt ꝯtingit multipliciter. Uno quidẽ modo p modũ artis ⁊ doctrine generalis/sicut p eruditionẽ sacrarũscripturarũ/diligẽti pioq̃ studio acquisitã. Sunt nimirũ scripture in quib putam nos fidem habere ꝯtinẽtes artẽ/falsos ꝓphetas a veris/ et ab illusionibus reuelatiões cognoscẽdi. Alius iuenitur modus p inspiratiõem intimã/ seu internũ sapozẽ/siue p experimẽtalem dulcedinẽ quandã/siue p illustratiõem a mõtibus eternis/effugãtem tenebras omnis dubietatz. hoc aũt est mãna absconditũ et nomẽ nouũ in calculo scriptum/ quod nemo nouit nisi qui accepit. hoc Gregorius in dyalogo. hoc Aug. in de confessiõe de seipo ⁊ matre. hoc Hugo de arra anie. cuz pluribus alijs notauerũt Probare spiritus si ex deo sunt/p regulam artis generalem ⁊ infallibilem/pro particulari casu aut nõ põt/aut vix põt humanit fieri. sed req̃ritur donũ spũsanctí. qõ apls nominauit discretiõem spirituuz/quo dono fit vt mens nedũ in se ⁊ de se sciat pbare spiritus si ex deo sunt. sed etiã de alijs ⁊ ĩ alijs noscit. Hic aũt est mod terci alius a pdictis/probandi spũs. qm̃ primus est doctrinalis. secdus est experimẽtalis. terci officialis ex officio hierarchico atq̃ spiritualí dono ꝯcessus. Itaq̃ sicut nemo nouit q̃ sunt spũs nisi spũs. Ita nẽo ꝯgnoscit ĩfallibili certitudie ea q̃ p solam experimẽtalem noticiã vel sentimẽtũ interius et sensum aguntur in alterius anio. Quemadmodum ergo tradere regulã generalem/q̃ distingueret infallibiliter inter visionem somnialem ⁊ illã que fit in vigilia/ nullus facile posset/propter varias similitudies inter vtraq̃ visiones. multo magis in proposito. Scit nihilominus homo vigilãs se certitudinaliter ⁊ experimẽtaliter vide

re. Cuius nõ ignorret se habuisse in somnijs visiones valde vicinas ⁊ similes sue vigilie/adeo q̃ somnium suum narrare somniando quãdoq̃ videatur. Cuis dicat senesca esse vigilantis somnium narrare. Scit similiter homo spiritualis in vigilia vere lucis diuine positus. videre se diuina que videt. vere sentire/odorare ⁊ sape. Quare. quia vigilat. Potest nihilominus recogitare ex sevel alijs q̃ ñ nũq̃ ponitur in quodam somnio natural' ꝓgnitionis/ aut diabolice illusiõis. qui dũ sic se habet ⁊ quodammodo dormit ad diuina. putare potest q̃ vigilet ad ea. sicq̃ falli. Vidit hec beat⁹ Gregorius asserens spiritus prophetarũ non semp esse in potestate vel distincta cognitione prophetaꝝ. Probans ꝗ per Nathan/qui ad dauid cogitantẽ edificare domum dei respondit Omne quod est in corde tuo vade ⁊ fac. quoniã domin⁹ tecũ est. Cuius contrariũ ipa nocte reuelauit ei deus. ¶ Probare spiritus si ex deo sunt ex primo modo (qui magis est ad propositũ videlicet ꝑ scripturam sacram ⁊ eruditos bonos in eadem/quia de puerse viuentibus quale iudicium nisi puersum ⁊ illusorium reportare sperabimus) cõtingit mltipliciter ⁊ sufficienter quantũ ad presentem spectat militiam/⁊ ad statum cõmunem viatorũ. Qua super re/nedum vnum ⁊ ab vno/ sed plures a diuersis tractatus cõpositos inuenimus: quos nũc manualiter habere fas esset/⁊ diligenter inspicere dñi in hoc sacro concilio querit tractari de canonisatione sanctorũ/⁊ examinatione doctrinarũ suarũ. presertim vnius q̃ Brigitta nominat/assueta visionib⁹ quas nedum ab angelis/sed a christo ⁊ maria/⁊ agnete/⁊ ceteris sanctis familiaritate iugi sicut sponsus ad sponsam loquitur/se asserit diuinitus suscepisse ¶ Est autẽ vtrobiq̃ vel in approbatione vel in reprobatione periculũ. Approbare enim falsas ⁊ illusorias aut friuolas visiones pro veris ⁊ solidis reuelationib⁹. quid indigni⁹. q̃d alienius ab hoc sacro concilio. Reprobare vero nũc eas que multifarie mltifq̃ modis quaqua versum/ꝑ diuersas nationes probate dicunt/nõ parua exinde scandalorũ in christiana religione ⁊ deuotiõe populorũ formidatio. Deniq̃ in ipo etiaz silentio ⁊ dissimulatione. et quo res in medium posita est/nõ nihil esse discriminis pti mescimus. Inuenire vero mediũ aliqd̃ vt expediens inter hec extrema. laudabile q̃dem sit aut affectabile sit nec dũ satis cernimus exploratũ ¶ Probare spiritus/ꝑ modũ artis ⁊ doctrine/sicut tota deiceps versabitur intentio: nemo pfecte potest ꝑ solam sacre scripture eruditionẽ/ qui non etiam expertus sit in semetipo variam affectionum spiritualiũ pugnam/ tanq̃ ascenderit nũc in celos/nunc descenderit in abyssos/⁊ viderit mirabilia dei in profundo. Nam qui nauigant mare hoc mysticũ diuersarum affectionũ quasi collidentiuz se fluctuum. enarrant mirabilia eius. Inexpertus autẽ taliũ quid nouit eorũ. Dic autem est quartus modus probatiõis spirituum. Ceterum puto differentiaz inter homines quos loquimur/vnum theologum/alterum contemplatiuuz /talem eẽ. qualis est inter peritum in arte medicine et inter expertum seu praticum in eadem qui duo posse conuenire in eodem nullus dubitauerit. Sic fit ⁊ fieri potest domio propicio/vt idẽ sit in scripturis sacris eruditus/qui simul in contemplationis exercitatione probatus est. Nunc vero talem habere vult materia ꝑsens. sicut alias scripsisse dum de tractatu quodam spiritualium nuptiarũ sermo fieret meminimus. ¶ Probare vero spirit⁹ isto modo doctrinaliter/dum querimus in alienis psonis: quarũ corda neq̃ videri neq̃ scrutari datur. oportet vt ab opibus signa sumamus dicente christo. A fructib⁹ eorũ cognoscetis eos. Fallit tamẽ vnum signũ vel pauca/si non in vnũ plura conglobauerimus Ita enim tradit Tullius. ita Boeti⁹. ita Aristotiles in cõiecturali causa faciendũ. Sed quoniã infinita est q̃dez hmõi signorũ cõfusio/coartemus ad paucioza ⁊ dicamus sub ꝗ metro. Tu q̃s. q̃d. q̃re. cui. qualiter. vñ req̃re. Quis est cui fiat reuelatio. Quid ipa ꝓtinet ⁊ loq̃tur. Quare fieri ꝺr. Cui ꝑ cõsilio detegit. Qualit viuere/⁊ vnde venire repit ¶ Probatio spirituũ duz q̃rit fieri/ꝓsideret in ꝑmis psona suscipiẽs visiones/si sit boni ⁊ discreti iudicij/rõis natural'/q̃ leso cerebro turbat iudiciũ rõnis. Si lesus fantasias patiatur non magnopere querẽdũ est a quo spũ veniãt melancolice illusorieq̃ visiones/vt ptz in freneticis/in egrotis varijs/ qui vigilãtes se talia videre putãt. audire: gustare ⁊c. qua/

lia somniãtes patiuntur. Habet preterea quelibet passio profundata/ suam lesionẽ suam ebrietatem. suum vt Origenes loq/ tur demonium. Patet in philocaptis. in zelotipis/ ⁊ iracũdis. ĩ inuidis/ et auaris. Unde poeta. An qui amant sibi somnia fingunt. Queritur ergo si ꝑsona sit noui/ tia in zelo fidei. quia nouitius feruor cito fallitur/ si regente caruerit/ presertim in a/ dolescẽtibus ⁊ feminis/ quarum est ardor nimius. auidus. varij. effrenis. ideoq; su spectus. Rursus plurimũ refert attendere qualis sit ⁊ fuerit ꝑsona. qualiter erudita. quibus assueta. quib⁹ delicata. cũ quibus cõuersata. si diues/ vel egena. In pria sup biam vel secretam voluptatem. in altera fictiõem timebimus. Hoc sup omia con/ ueniet obseruare/ ne lateat interior super/ bia spũalis/ quã Bernardus vere nomi/ nat subtile malum/ quoniã ⁊ hec de humi liatione sua nascitur/ de sordibus/ ⁊ cilicio de ieiunijs ⁊ virginitate. imo ⁊ de sua mor te/ suoq; cõtrario trahit originẽ. Quid igi tur erit tutum a supbia/ cũ nec ipa virtus tuta sit ab ea. Est autem supbia quedã in ĩtellectu/ dum nõ vult subijci alieno iudi/ cio/ sed innititur proprio. Quedã in volũ tate/ dum renuit obedire. ⁊ hec citius dep̃ benditur/ ideoq; facilius corrigitur q̃ pri ma ¶ Probatio spirituũ respicit ne duz ꝑsonam que visiones patitur. sed visionũ qualitatem/ si vera sunt omia/ etiã vsq; ad minimã propositionẽ. quoniaz in spiritu veritatis falsitas non est. in spiritu autem mendacij mille quãdoq; sunt veritates a/ perte/ vt in vnica latenti falsitate decipiat Hac ratiõe prohibuerũt a testimonio ve ritatis quã fatebantur/ christus demonia cos/ et paulus phitonissas. Si ꝓterea sit in visionib⁹ sapiẽtia/ que de sursum est cũ suis titulis quos Jacobus enumerat. pri mũ inquit pudica est. deinde pacifica. mo desta. suadibilis. bonis cõsentiens. plena misericordia/ ⁊ fructibus bonis. iudicans sine simulatiõe. Si rursus excedãt he visi ones cõmunẽ intelligẽdi modũ/ vel ĩ scri/ ptura sacra positũ/ vel in ratione naturali vel morali collocatũ. quia si nõ/ videretur illud asscribi frustra reuelationi. Quod ĩ scriptura semel locutus est de⁹/ sicut Job loquitur/ idipm nõ repetit. Onerosuz q̃p pe esset ne dicam⁹ vanũ visiones sup visio nes in immẽsum multiplicatas/ debere re cipere tanq̃ ab ore dei prolatas/ ac deinꝭ certissima fide credẽdas. Sicq; demũ no stra fides nostraq; religio quaz deus/ teste Augustino/ voluit sub paucissimis conti neri articulis/ redderetur plus absq; vlla cõpatione q̃ lex vetus onerosa. Hinc cla re memorie magister Henricus de hassia/ comprimendã esse tot hominũ canonisa/ tionem scripsit. Hinc alia ratio sumitur/ q̃ omisso diuinarũ scripturaz studio/ ma gna pars christianorũ/ ad has visiones iõ placentiores. quia recentiores cõuerterẽt oculos et aures prurientes/ sicq; necessa/ ria nescirent. quia iuxta Senece verbum superuacua didicissent. Sint oportet in omi reuelatione Moyses ⁊ Helyas/ ꝗ est ꝓm venerabilem Richardum testimonia legis ⁊ prophetarũ/ ꝑ totum alioquin su/ specta est. Et inde fit perspicuum q̃ neces sarij sint theologi in canonisationib⁹ san/ ctorum/ ⁊ examinatione doctrinarum.

Probatio spirituuz requirit vt ꝑsona cui visiones huiusmodi recitantur/ habeat se prudenter ⁊ cautissime. presertim in prin/ cipio cõsideret acriter quare mouetur hec persona secretum suum pandere. sup quo fiet ista cõsideratio. Caue ergo q̃sq; eris auditor aut ꝓsultor. vt ñ applaudas tali ꝑsone. nõ obinde laudes eam. nõ mireris quasi sanctam/ dignamq; reuelationibus atq; miraculis. Obsiste poti⁹. increpa du re. sperne eam. cuius sic exaltatum est cor ⁊ elati sunt oculi/ vt ambulet in magnis et mirabilib⁹ super se/ vt digna sibi videatur que nõ humano aliorum more operetur sa lutem suam/ per doctrinam scilicz scriptu rarum ⁊ sanctorũ/ cum dictamine ratiõis naturalis. nisi consilium habere ꝑsumat/ ⁊ putet nedum ab angelis sed a deo/ nedũ semel in necessitatib⁹/ sed pene iugiter/ ve/ lut in quotidianis collocutionib⁹. Talem admone non sublime sapere. sed sapere ad sobrietatem. quoniã verissime ait q̃ dixit. Superbia meretur illudi. ⁊ eo dignius/ q̃ instar pharisei latentem herentemq; ossi/ bus supbiam/ sicut nec phisicus febrilem calorem/ supbus attendit. Quid enim fa/ cilius q̃ se vilissimũ peccatorem dicere: ſz veraciter simpliciterq; ita sentire ex inti/ mis/ hoc diuini muneris. nõ humani soli us exercitij. Enarrent exẽpla sanctoz pa/ trũ q̃ curiositatẽ hmõi visionũ vl' miracu loz gnicio sissimã fallacissimãq; refugerũt

De probatione spirituum

A qua se Augustinus liberatũ ĩ suis ꝓfes/
sionibus gloriatur in domino. quã prete/
rea domin⁹ Bonauẽtura abhorrendam
nimis esse determiat. totoq̃ conatu repel
lendã. nũc orõnib⁹. nũc increpatiõib⁹/ seu
flagellatiõib⁹ ꝓprie mẽtis ⁊ corpis. exem/
plo illi⁹ qui vt temptatiõe careret supbie/
q̃sulit et obtinuit a dño/ vt p tres menses
demoniaca vexaret obsessiõe. Alter sctõꝝ
patrũ dũ sibi demon trãsfigurat⁹ in chri/
stũ diceret. Ego sum christ⁹ psonalit̃ te vi
sitans: qr dign⁹ es. ꝓfestim clausit oculos
vtraq̃ manu/ vociferans. Nolo hic chri/
stũ videre. sat⁹ est/ ipm in gloria si videro.
morq̃ disparuit. Alter sub alijs verbis si
milẽ in hmõi illusione fugauit humilitatẽ
Vide inquit ad quez missus sis. ego certe
talis nõ sum q̃ dign⁹ sum hic videre chri/
stũ. Alterũ qr nolebat intrare templũ/ di/
cens sibi satis esse. qr oculis corporeis a/
spexisset christũ. colligauerũt catenis. sol/
uere ieiuniuz. carnib⁹ vesci. vinũq̃ bibere
cõpulerũt. sicq̃ tumore cõpresso sanatus
est. ¶ Opponet forsitã aliq̃s ex apl'o iubẽ
te. Nolite inq̃t spũm extinguere. Si sit g̃
visio a spũsancto/ que nihilomin⁹ repelli
tur. q̃d hoc est nisi spũsancto resistere/ suã
q̃ nascentẽ grãm suffocare. Sed profecto
spũsanctus/ q̃ se dat humilib⁹/ nequaq̃ ex
humiliatiõe quã ꝑdiximus se subtrahet.
Intrabit poti⁹/ et ĩ bñplacito suo deducz
victor sup excelsa aiam hãc in oculis su/
is vilem/ ⁊ absq̃ vlla ruga fictiõis humilẽ
⁊ simplicẽ. Porro dici nõ põt/ q̃ntum hec
curiositas/ vel cognoscẽdi futura et occul/
ta vel miracula videẽdi/ vel faciẽdi/ fefellit
plurimos/ ⁊ a vera religiõe frequẽter auer
terit. hinc supstitiões in ppl'is q̃ religionẽ
inficiũt christianã/ dũ sicut olim iudei so/
la signa q̃rũt. duz imaginib⁹ exhibẽt latrie
cultũ. dũ insup hoĩbus nec dũ canonisat⁹
scripturis q̃z nõ autẽticis/ plus q̃z sanctis
in euãgelio pstant fidem. ¶ Probatio spi
rituũ cõsiderat quare fieri dicunt visiões/
ꝑsertim q̃ fine/ nedũ proximo. nedũ apto/
sed occulto ⁊ longiquo. Potest itaq̃ finis
primus apparere bon⁹ ⁊ salubris ⁊ deuo
tus/ ad edificationẽ aliorũ/ q̃ tandẽ prola/
betur in multiplex scandalũ/ dũ vel nõ re/
spondebũt vltima primis/ vl' aliud falsuz
fictũq̃ depbendet in psonis fuisse/ quod
reputabat sanctitatis ⁊ deuotiõis. Docu
it hoc etas nr̃a/ de ꝑdicatiõib⁹ dñorũ Jo/
hannis de varẽnis ⁊ Johãnis huss ⁊ simi
liũ. Rursus dũ aliq̃d fieri potest p hũanaz
industriam. sit hoc in vita. sit in doctrina.
quare necesse est vel q̃rere vel expectare di
uinã celit⁹ allocutionẽ. Hoc nẽpe tentati
oni dei q̃z honoratiõi apparet simili⁹. Ce
terũ finis attẽdẽdus est q̃re fit cõmunica/
tio taliũ visionũ alteri psone. vtrũ ad ostẽ
tationẽ vel ad necessitatẽ/ vtrũ ad danduz
vel recipiendũ consiliũ. vtrũ fiat experto l'
inexperto taliũ. q̃ si videat hec psona q̃re/
rere tñmodo consiliũ ne fallat/ videnduz
est si parataz se monstrat obedire consilio
alioquin iam de curatione vix spes erit. q̃
niã vt dicit Johãnes climachus/ non iaz
eget demone tentante se/ qr fact⁹ est sibi de
mon ¶ Atuero dicit aliquis. hec idcirco
psona non credit alieno iudicio/ qr de suo
certa est/ p reuelationẽ intimã ⁊ secretam.
Sed pfecto nõ est diuisionis deus vt vni
timenti se reuelet vnũ/ ⁊ p alterũ similit̃ ti
mentem eũ/ vt dicat vnũ contrariũ. Ita/
q̃z si visio ex deo fuit/ nõ dissipabit̃ ĩ humi
liante se sub alieno iudicio ꝓpter deũ/ sed
vigorabit̃ amplius ⁊ vincet ¶ Quocirca
tradimus p cautela/ q̃ in huiusmodi visi
onib⁹/ nedũ suspensum teneat̃ iudiciũ ex/
emplo beati Ambrosij ⁊ Luciani ꝑsbyte
ri. Sed dicat̃ reuerenter cũ Petro. Exi a
me dñe/ qr peccator sum / qr vilis sum. qr
visionib⁹ tuis indignus sum/ quas hic ne
q̃z quero. nec accepto. sed repello. sit in ce/
lo nõ in hoc seculo visio tua/ tota merces
mea dñe deus. ⁊ sufficit/ quid ad me de vi
sionib⁹ tuis in hac vita. quid de superior
meorũ monitionibus: mitte potius obse
cro quẽ aliquãdo missurus es. ⁊ me meus
spiritus hũili tegat obscuroq̃ loco ¶ Al
tera potest addi sup huiusmodi visionib⁹
recipiendis cautela/ qualẽ de somnijs tra
didit vnus dicens. Si monitiões alique
bone inquit fieri videantur in somnijs/ vl'
ex persona defunctorum/ vel aliunde/ reci
piantur. eas non quasi somnia penit⁹ ab/
ijciendo. neq̃z eis ex aduerso velut auten/
ticis vel diuinis adherendo/ recogitentur
potius tanq̃z rememorationes alique ad
faciendum bona/ vel mala declinandum/
iuxta somniorum qualitatem. ¶ Proba
tio spirituum considerat qualiter et quo/
modo persona que visiones se habere di
cit conuersatur. an in secreto vel in publi/
co. an in vita actiua vl' ꝓtẽplatiua. an ĩ de

notione nimia q̃ notā affert in vestimētis ⁊ ceterꝫ. aut si cōmunē habꝫ cōuersationē accōmodā his q̃bus cōuiuit. Hoc precipue ꝓsiderare necesse est si sit mlier/ qualiť cū suis cōfessoribꝫ ꝓuersať ⁊ instructoribꝫ. si collocutionibꝫ intēdit ꝓtinuis/ sub obtētu nūc crebre cōfessiōis. nūc prolixe narrationis visionū suarū. nūc alterius cuiuslibet cōfabulatiōis. Expertis crede/ nominatim Augustino ac dño Bonauenture: vir est altera pestis vl' efficacior ad nocendū vl' insanabilior. Nō si nihil hret aliud detrimēti nisi tpis pciosi latissimam hanc ꝓsumptionez. abunde diabolo satis esset. Habet aliud scitote. habꝫ insanabilē vidēdi loquēdiq̃ (interim de tactu silentiū sit) pruriginē. Euenitq̃ illud de didone apd poetā/ herent infixi pectore vultꝰ. Verbaq̃ nec placidā mēbris dat cura q̃etez. Cū tñ in pace sit dei locꝰ. Nullus idcirco mirabiť. si tales ad fabulas ꝓuersi auertunť a veritate. Si pterea mulieres he curiose agentes sunt/ q̃les notat apl's/ sp discētes ⁊ nunq̃ ad sciam veritatꝭ puenientes. vbi aūt nō est ꝓitas sit vaitas ⁊ falsitas necesse est ¶ Probatio spūum ꝓsiderat vñ spūs veniat aut q̃ vadat. Itaq̃ Bernā. testatur B in se nūq̃ sciri datū eē. q̃ tñ exptū se plures asserit hūiliter sanctispūs pñtiam ex intimo motu cordis siue mētis. Mirabitur igiť fortassis aliq̃s. q̃ pacto psona status inferioris/ dicat se freqnter agnoscere vñ spūs veniat: psertim cū dixerit christꝰ nichodemo. Vocem inq̃t eius audis ⁊ nescis vñ veniat aut q̃ vadat Quid porro q̃ in spiritibꝫ diuersis multa in inspiratōibꝫ inueniť silitudo. Est enī spūs deꝰ. spiritꝰ angelus bonꝰ. spūs angelꝰ malꝰ. spūs humanꝰ tam rōnalis q̃ aīalis. Potest aūt similis visio spirari p quēlibꝫ hūc spūz suo modo. longeq̃ tñ diuerso/ sz diuersitatem faciliť pcipi q̃dazꝫ silitudo nō sinit apd inexpertos taliū/ q̃ neq̃ p seipos ex acumīe īgenij. neq̃ p eruditōez ī theologicꝭ l' phicꝭ disciplīs. neq̃ p alioꝝ traditionē sciūt talia distinguere Certe nec mirandū cū paucissimos inueniamꝰ. q̃ plene sciūt secernere cogitatiōes ⁊ affectiōes sue rōnalis anime vt rōnalis est/ ab illis q̃ sunt animales videliczꝫ in sensu cōmuni vl' organo fantasie. Quē inuenies pcor ex timētibꝫ deum/ peccataq̃ fugientibꝫ/ q̃ semp ⁊ in oīb ad liquidū pspiciat dū tēptatiōes vigēt/ si sensus eorꝝ sit tm̄modo in imaginatiōe vl' cōsensus in rōe. Adeo non facile ē discernere sensuz a ꝓsensu. Quāto plus hꝫ difficultatis pbatio q̃druplicis pnoīati spūs/ dum videlicet instinctꝰ vnus/ vl' inspiratio vehemens tangit mentē/ si sit a deo/ l' ab angelo bono/ aut malo/ vel a ppro spū hūano. Cuiꝰ rursus sensus portio dupleꝫ superior ⁊ inferior ascripta est. Cuiꝰ sentire diuisionē pfecte dat illud ꝓbū dei: q̃d pertingit vsq̃ ad diuisionē spūs ⁊ aīe. Qualē in se diuisionē passa erat q̃ exclamauit. Magnificat aīa mea dñm. Dehinc secernens spūm ab aīa: subiunxit. Et exultauit spūs meꝰ in deo salutari meo ¶ Hec interim sub cōpendio cursim notata sint q̃tinꝰ dū ad singularia descēdendū erit/ faciliꝰ hac occasione sapiētiores diiudicent psuasum hñtes viuere hoīem/ cuiꝰ nomē sit in libro vite/ cui pluries ⁊ in pl'ibꝫ psonis huiꝰ tpis: datū est experiri ⁊ praticare omnia que dicta sunt.

¶ Finit tractatꝰ de pbatiōe spūuz magistri Johis de gerson cancellarij parisieñ. in Constantia. Anno dñi. M.cccc.xv. in die scti Augustini tpe general' ꝓcilij inibi celebrati/ editꝰ ppter aliq̃ q̃ de canonisatione Brigide in pfato cōcilio oriebantur/ sub.xij. ꝓsiderationibꝫ cōprehensus.

Tractatus eiusdem

Cancellarij parisieñ. de examinatione doctrinarum.

Attendite a falsis ꝓphetis clamat christꝰ sūmus doctor nr̄. Cui cōsonat apl's suꝰ doctor in ꝓitate. Doctrinis inq̃t varijs ⁊ pegrinis nolite abduci. Patres ⁊ frēs/ q̃ hꝫ aures audiēdi audiat. qz nulla monitio salubrior. nulla si negligať poterit eē piculosior. Quia sic venenū corpus enecat. sic ꝓphetie false/ sic doctrine varie ⁊ pegrine trahūt aīas ad interitū/ non q̃lē cūq̃ sz eternū. Turbāt insup eccl'iaz/ politias demū oēs tpales ⁊ spūales euertunt. ¶ Quapropť occasionibꝫ intra cor ab extraq̃ suscepta, ꝓposuit nr̄a sedulitas opusculū cōponere. q̃druplici mō de examīatiōe doctrīaꝝ. Prio theologicalit. scdo ex ēplarit. tcio phisical'r. q̃rto ꝓtical'r ¶ Priꝰ modꝰ q̃ pñtꝭ ē opusculi/ sex cōsideratiōes